

นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

RESERVOIR TOURISM INNOVATION FOR SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT

¹สุเมธ ธิมา, ²นิตยา วงศ์ยศ และ ³พหล ศักดิ์กะทัด

¹Sumeth Thima, ²Nittaya Wongyos and ³Phahol Sakkatat

¹คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand

¹Corresponding Author's E-mail : damsafety2@gmail.com

¹เบอร์โทร: 083-516-5252

Received: 2025-10-22

Revised: 2025-11-13

Accepted: 2026-01-31

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ศึกษา นวัตกรรมการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการคิดค้นผลิตภัณฑ์หรือบริการแบบใหม่หรือพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่เดิมใหม่ การเปิดตลาดใหม่หรือสร้างส่วนผสมทางการตลาดใหม่ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใหม่ การพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการท่องเที่ยวใหม่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การบูรณาการอ่างเก็บน้ำเข้ากับการท่องเที่ยว ไม่ใช่เพียงการชมวิว แต่เป็นการใช้อ่างเก็บน้ำเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศ ความรู้ และวัฒนธรรม นวัตกรรมนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยน อ่างเก็บน้ำให้เป็นแหล่งทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ให้มีความครอบคลุมในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้มีการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ๆ โดยพิจารณามิติแห่งการพัฒนาประเทศครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปในทิศทางพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

คำสำคัญ : นวัตกรรมการท่องเที่ยว; อ่างเก็บน้ำ; การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This academic article examined reservoir tourism innovation as a mechanism for sustainable tourism development. It aimed to synthesize innovative approaches to tourism

development through the creation and improvement of tourism products and services, the development of new markets and marketing strategies, the expansion of distribution channels, and organizational transformation. These innovations were expected to enhance tourism competitiveness and tourist satisfaction. Reservoir-based tourism was conceptualized beyond scenic appreciation by utilizing reservoirs as platforms for activities integrating ecological resources, local knowledge, and cultural heritage. Such innovation was regarded as a strategic mechanism for transforming reservoirs into sources of natural and cultural capital that contributed to long-term sustainability.

The findings indicated that sustainable tourism development required strategic planning across economic, social, and environmental dimensions. Public and private sectors increasingly recognized the significance of sustainable development indicators, which encouraged paradigm shifts in national development planning. Accordingly, development strategies were oriented toward an integrated and inclusive approach based on the principle of “leaving no one behind.” This approach emphasized the equitable enhancement of quality of life while promoting balanced and sustainable development across economic, social, and environmental dimensions.

Key words : Tourism Innovation; Reservoir; Sustainable Tourism Development

บทนำ

ประเทศไทยนั้น มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกันกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 อยู่บนความตั้งใจที่จะให้มีเป้าหมายของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ยึดหลักการที่ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปรับตัว ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีผลให้ประชาชนประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่และประเทศ รวมถึงปรับทิศทาง รูปแบบ และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (National Economic and Social Development Council, 2022) ในทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

และการมุ่งส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Economic Model) ซึ่งจะเน้นให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ บนฐานการใช้ภูมิปัญญาและ นวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศในอนาคต

อ่างเก็บน้ำและเขื่อนในประเทศไทยหลายแห่ง ไม่ได้มีแค่ประโยชน์ในการกักเก็บน้ำ ผลิตไฟฟ้า หรือ บรรเทาอุทกภัยเท่านั้น แต่ยังได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะมี ทัศนียภาพที่สวยงาม สงบเงียบ และมีกิจกรรมหลากหลายให้เพลิดเพลิน เสน่ห์ของการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ/ เขื่อน ,ทิวทัศน์ธรรมชาติวิจิตรทิวทัศน์ของทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ตัดกับแนวภูเขาที่เขียวขจี มีบรรยากาศผ่อนคลายเหมาะสำหรับการพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ และชมพระอาทิตย์ขึ้นหรือตกดิน มีกิจกรรมหลากหลาย การท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำชลประทานนั้นไม่เพียงอำนวยความสะดวกให้เกิดแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชน ในการมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอและก่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของชาติ ทั้งในด้าน การเกษตร การอุตสาหกรรม การคมนาคม การพาณิชย์ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย การแก้ไขฟื้นฟูสภาวะ แวดล้อมประโยชน์ที่เกิดขึ้นทางอ้อมนั้นคือเรื่องการท่องเที่ยว ความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์และทัศนียภาพอัน สวยงามตระการตาของท้องน้ำกว้างสุดสายตาในอ่างเก็บน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้คนหลั่งไหลมาเพื่อการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้อ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศไทย (Royal Irrigation Department, 2022) อ่างเก็บน้ำแต่ละแห่ง มีทิวทัศน์สวยงาม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับความ สนใจจากนักท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์และอำนวยความสะดวก เช่น เรื่องจุดชมวิว จุดสำหรับพักผ่อน ในหลายที่มีคนไปเที่ยวเยอะอาจจะมีการบริการร้านค้าแฟ ร้านอาหารเล็กๆ น้อยๆ ส่วนในเรื่องการดูแลอ่างเก็บน้ำ ในฐานะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว กรมชลประทานมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ในหลายพื้นที่ก็มีเจ้าหน้าที่จาก องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลมาช่วยดูแล กรมชลประทานได้จัดเจ้าหน้าที่มาเข้าเวร ดูแล อ่างเก็บน้ำทุกแห่งเกิดขึ้นจากความตั้งใจให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่การใช้สอย การจัดการทรัพยากร และเพื่อ การท่องเที่ยว อันนำไปสู่การกระจายได้สู่ชุมชนใกล้เคียง Mahit (2019) จะเห็นได้ว่าอ่างเก็บน้ำซึ่งเดิม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการชลประทานและบริหารจัดการน้ำ ได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากมีทัศนียภาพที่สวยงามและเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ แต่การ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เหล่านี้ยังคงประสบปัญหาและความท้าทายที่ต้องแก้ไขด้วย "นวัตกรรมการ ท่องเที่ยว" เพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องมีการนำนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวมาใช้อย่างเป็น รูปธรรม อาทิ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมด้านการตลาด นวัตกรรม การบริหารจัดการ นวัตกรรมโลจิสติกส์ นวัตกรรมองค์การ นวัตกรรมเทคโนโลยี และนวัตกรรมแหล่ง ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดนวัตกรรมการท่องเที่ยว

Hjalager (2010) อธิบายว่า นวัตกรรมการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการ หรือรูปแบบองค์กรใหม่ ที่เพิ่มคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และสังคม (Schumpeter, 1934) เสนอมิติของนวัตกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หรือบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมด้านการตลาด นวัตกรรมการบริหารจัดการ นวัตกรรมโลจิสติกส์ นวัตกรรมองค์การ นวัตกรรมเทคโนโลยี และนวัตกรรมแหล่งท่องเที่ยว

Tourism Product Innovation (นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว) เป็นกระบวนการที่เน้นการสร้างสรรคสิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบตัวผลิตภัณฑ์ของสินค้าที่ออกมาในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ฉลากใหม่ ที่แปลกไปจากเดิม หรือรูปแบบของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เป็นการเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว มีความสร้างสรรค์ และเกิดกระบวนการลงมือทำ (Rungrawee, 2023)

Tourism Process Innovation (นวัตกรรมกระบวนการการท่องเที่ยว) หมายถึง นวัตกรรมที่นำมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ปรับปรุงพัฒนาให้ กระบวนการรวมถึงการบริหารจัดการในองค์การของผู้ให้บริการหรือผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ มีประสิทธิภาพ เช่น การลดต้นทุนการเพิ่มผลผลิต การจัดการขยะ การลดมลพิษ มลภาวะที่เกิดจากการท่องเที่ยว การเพิ่มผลผลิตทางการท่องเที่ยว การรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ใช้ในชุมชน การฟื้นฟู ศิลปะวัฒนธรรมของชุมชน เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่มีคุณภาพ และสามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ตลอดจนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดในการดำเนินการทางการท่องเที่ยว (Rungrawee, 2023)

Tourism Service Innovation (นวัตกรรมบริการการท่องเที่ยว) หมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นคุณประโยชน์ต่อการบริการที่ลูกค้าเป็นผู้ใช้บริการ ทั้งในรูปแบบของการบริการที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ (Pariwat, 2022)

Tourism Responsibility Environmental Innovation (นวัตกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง นวัตกรรมการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นความสำคัญ กระบวนการและการจัดการการกำจัดของเสียภายในแหล่งท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและได้ผลกระทบน้อยที่สุด

Kanantip (2022) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยววิถีใหม่ในอนาคต ดังนี้ 1. เทคโนโลยีไร้สัมผัส (Contactless Technology) โรงแรมหลายแห่ง ใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียงในลิฟต์หรือในห้องพัก การใช้กุญแจดิจิทัล (Digital key) ในการปลดล็อกห้องพักผ่านสมาร์ทโฟน (Smart Phone) เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการใช้ระบบเซนเซอร์ (Sensor) สั่งการแทนการสัมผัส การใช้เทคโนโลยีจดจำใบหน้า การยืนยันตัวบุคคลด้วยไบโอเมตริก (Biometrics) การใช้เทคโนโลยีไร้สัมผัสไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายและแสดงถึงวิถีชีวิตที่ทันสมัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างเชื่อมั่น

และความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งที่อยู่ในโรงแรม สนามบิน หรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ 2.แรงงานดิจิทัล (Digital Workforce) แรงงานดิจิทัลจะเข้ามาแทนแรงงานมนุษย์มากขึ้น ทั้งการใช้พนักงานหุ่นยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการถึงหน้าประตูห้องพัก การให้บริการในภัตตาคารหรือในสนามบิน รวมถึงการใช้หุ่นยนต์พูดคุยโต้ตอบกับนักท่องเที่ยวสำหรับคำถามที่นิยมถามบ่อยๆ โดยเฉพาะคำถามเกี่ยวกับความกังวลในเรื่องความปลอดภัยและความเสี่ยงต่อโรคระบาด ซึ่งจะช่วยลดภาระงานของพนักงานที่เป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างมาก 3.หนังสือเดินทางดิจิทัลหรือพาสปอร์ตดิจิทัล (Digital Passport) นวัตกรรมการยืนยันตัวตนดิจิทัล ช่วยเรื่องการควบคุมโรคระบาด และเพิ่มความปลอดภัยให้ผู้เดินทางสามารถควบคุมการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวได้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะช่วยลดโอกาสการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ได้มากขึ้นด้วย 4.แพลตฟอร์มวางแผนการท่องเที่ยว (Tour Management Platforms) เป็นระบบที่ช่วยให้การวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวมีความยืดหยุ่นและปรับเข้ากับความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น ทั้งในเรื่องของเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน รวมทั้งระบบนำทาง อัจฉริยะในรถยนต์ โดยจะเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถออกแบบและวางแผนการท่องเที่ยวของตัวเองได้อย่างหลากหลายและตรงตามความต้องการ 5.ประสบการณ์ทางเลือก (Alternative Experience) เป็นการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) มาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ทางเลือกให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมที่สามารถรับชมกิจกรรมต่างๆ ด้วยเทคโนโลยีจำลองสภาพแวดล้อมเสมือนจริง โดยสามารถรับชมผ่านคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้จากที่บ้าน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีข้อจำกัดในการเดินทาง อาทิ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย เด็กเล็ก รวมถึงคนที่ต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว

Brandão (2014) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดระบบนวัตกรรมระดับภูมิภาค (RIS) เข้ากับภาคการท่องเที่ยว โดยชี้ว่านวัตกรรมไม่สามารถพิจารณาในมิติองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ต้องมองผ่านเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว

Yang (2024) ได้พัฒนาแนวคิด Tourist Perceived Destination Innovativeness (TPDI) ซึ่งอธิบายการรับรู้ของนักท่องเที่ยวต่อความสามารถด้านนวัตกรรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเสนอว่าความเป็นนวัตกรรมควรถูกวัดในเชิงการรับรู้ของผู้มาเยือน ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ การสร้างคุณค่าร่วม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างประสบการณ์ การเปิดกว้าง และการตลาด งานวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบ (EFA และ CFA) และทดสอบโมเดลด้วย SEM โดยผลการวิจัยยืนยันว่า TPDI มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของจุดหมายปลายทาง สำหรับการศึกษาครั้งนี้ แนวคิด TPDI สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของอ่างเก็บน้ำและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องการสร้างความแตกต่างและยกระดับคุณภาพประสบการณ์นักท่องเที่ยว

ประเภทของนวัตกรรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว Hjalager (2002; 2010) 1.Product/Service Innovation คือการสร้างประสบการณ์ใหม่ เช่นที่พักรูปแบบพิเศษ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 2.Process Innovation คือการปรับปรุงวิธีดำเนินงาน เช่นระบบจองออนไลน์ 3.Manageiral/Organisational

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

Innovation คือ โครงสร้างองค์กร/โมเดลธุรกิจใหม่ เช่น การร่วมมือ PPP (Public-Private Partnership)

4. Management of Knowledge/Market Innovation คือการใช้ข้อมูล Big Data social Media Marketing

5. Institutional Innovation คือ การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ นโยบาย เพื่อเอื้อต่อการพัฒนา

ทฤษฎีสำคัญที่ใช้ศึกษา นวัตกรรมการท่องเที่ยว

1. Innovation Diffusion Theory (Rogers, 2003) อธิบายการแพร่กระจายนวัตกรรมในกลุ่มผู้ใช้งาน ด้านการท่องเที่ยว ใช้ศึกษา adoption ของ e-booking, mobile apps, smart tourism

2. Open Innovation (Chesbrough, 2003) ชี้ว่าการสร้างนวัตกรรมต้องอาศัยการเปิดรับไอเดียจากภายนอกองค์กร ด้านการท่องเที่ยว ใช้ UGC (User Generated Content) การ co-creation ระหว่างผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว

3. Service-Dominant Logic (Vargo and Lusch, 2004) มองว่านวัตกรรมเกิดจาก “การสร้างคุณค่าร่วมกัน (value co-creation)” ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการเช่น นวัตกรรมประสบการณ์ (experience innovation)

4. Regional Innovation Systems (Cooke, 1998; Brandão, 2014) อธิบายนวัตกรรมว่าเกิดจาก “ระบบเครือข่ายในระดับภูมิภาค” ด้านการท่องเที่ยว การรวมตัวของหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน มหาวิทยาลัย เพื่อสร้างนวัตกรรมจุดหมาย

5. Network Theory of Innovation (Sørensen, 2004; Baggio, 2008) นวัตกรรมเกิดจากเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) และ Local vs Non-local networks มีผลต่างกันต่อการสร้างนวัตกรรมท่องเที่ยว

6. Tourist Perceived Destination Innovativeness (TPDI – Yang, 2024) พัฒนาแนวคิดใหม่ว่า นักท่องเที่ยวรับรู้ “ความเป็นนวัตกรรม” ของแหล่งท่องเที่ยว ผ่าน 5 มิติ: co-creation, development, experience, inclusiveness, marketing

7. Degrowth & Sustainability Framework (Falter, 2024) เสนอว่านวัตกรรมดิจิทัลในชนบทควรคำนึงถึง “คุณค่าชุมชน ความยั่งยืน และการเติบโตที่เหมาะสม” ไม่ใช่เฉพาะการขยายเศรษฐกิจ

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาออกเป็น 4 คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Resilient Tourism) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Experience) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และพันธกิจ ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) การท่องเที่ยวของประเทศจะเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว จะต้องมีการพัฒนาบัพพื้นฐานของความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม ภาคการผลิตและธุรกิจในการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว และการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น การปล่อยมลพิษ ของเสีย และภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยสามารถต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ 4 ข้อ คือ 1) การท่องเที่ยวของไทยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดการกระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยว 2) วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทยคงอยู่ในสังคมสืบต่อไป พร้อมทั้งมีการต่อยอดเพิ่มมูลค่าด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างสร้างสรรค์ 3) การท่องเที่ยวไทยมีการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดของเสียและลดมลพิษ เพื่อคงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และข้อสุดท้ายคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชนของประเทศไทยมีมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล (National Tourism Policy Committee, 2022)

The Social Research Institute reported on tourism and community (2023) กล่าวว่า BCG Model เป็นการยกระดับ ผลผลิตภาพ และมาตรฐาน ให้กับผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม รวมถึงเกษตรกรรายย่อยและภาคชุมชน ซึ่งแม้ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่ส่งผลกระทบสูงต่อเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ โดยการพัฒนาทั้งหมดจะต้องเสริมความเข้มแข็งให้กับทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถกระจายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการตอบสนองต่อปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนได้ในหลายมิติ เห็นได้ว่าพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกฝ่าย ด้วยความเชื่ออาทรเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม ซึ่งมีแนวคิดมาจากทั้งด้านนิเวศวิทยา โดยให้ความสำคัญกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนทางระบบนิเวศในระยะยาว รวมถึงด้านสังคมที่จะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและการรักษาคุณภาพชีวิตของประชากร ตลอดจนด้านเศรษฐกิจ ที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการรักษาทุนทางธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต (Kesorn, 2020) ประเทศไทยได้รับแนวคิดการพัฒนายั่งยืนมาปรับใช้ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) รัฐได้เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนานั้นการพัฒนาอย่างองค์รวม โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ได้ัญเชิญและยึดแนวคิด "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญานำทางในการบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง มุ่งการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกันสู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มั่นคง และยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาประเทศ

อย่างองค์รวม โดยประชาชนที่มีส่วนร่วม มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างถาวร (Sustainable Tourism Promotion Project, Ministry of Tourism and Sports, 2019)

ทฤษฎีสำคัญที่ใช้ศึกษาเป้าหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. Sustainable Development Theory (Brundtland Report, 1987)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นฐานรากของ STGs โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นอนาคต ทฤษฎีนี้ทำให้เกิดมิติการวิเคราะห์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถูกนำมาใช้กำหนดตัวชี้วัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยว เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมทางสังคม และการสร้างงานที่มีคุณภาพ

2. วงจรชีวิตแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Area Life Cycle – TALC: Butler, 1980) ทฤษฎี TALC อธิบายว่าแหล่งท่องเที่ยวจะผ่านวงจรชีวิตตั้งแต่การเกิด (exploration) การเติบโต (development) จนถึงความอิ่มตัว (consolidation) และอาจเสื่อมถอย (decline) หากไม่มีการจัดการที่ยั่งยืน การประยุกต์ TALC กับ STGs จึงเป็นการประเมินศักยภาพและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity) เพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม และช่วยออกแบบนโยบายฟื้นฟูหรือชะลอการเสื่อมถอยของพื้นที่

3. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory – Freeman, 1984) ทฤษฎีนี้เน้นว่าการจัดการต้องคำนึงถึงความต้องการและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว การประยุกต์ใน STGs คือการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของ stakeholders ถูกมองว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นจริง

4. แนวคิดสามเสาหลักแห่งความยั่งยืน (Triple Bottom Line – Elkington, 1997) กรอบ TBL เสนอว่า การประเมินความสำเร็จของการพัฒนาต้องไม่อิงเพียงผลกำไรทางเศรษฐกิจ (profit) แต่รวมถึงสังคม (people) และสิ่งแวดล้อม (planet) ด้วย ซึ่งตรงกับแก่นของ STGs ที่พยายามกำหนดดัชนีครอบคลุมทั้งสามมิติ งานวิจัยระดับดุษฎีจึงมักใช้ TBL เป็นกรอบวิเคราะห์ เช่น การวัดรายได้ท้องถิ่นควบคู่กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชน

5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory – Tosun, 1999) Tosun เสนอว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีหลายระดับ ตั้งแต่แบบจำกัด (manipulative, passive) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมเชิงโต้ตอบและมีอำนาจตัดสินใจจริง (interactive, self-mobilization) ในการวิจัย STGs ทฤษฎีนี้ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ว่าชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และมีอำนาจในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวหรือไม่ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการบรรลุ STGs

6. การกำกับดูแลเชิงความร่วมมือ (Collaborative Governance – Ansell and Gash, 2008) Collaborative Governance เน้นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วนผ่านกระบวนการเจรจา ความไว้วางใจ และการสร้างเป้าหมายร่วม ทฤษฎีนี้ถูกนำไปใช้ในงานวิจัย STGs เพื่ออธิบายว่าการบรรลุเป้าหมาย

ต้องการการทำงานแบบ “network governance” แทนการบริหารแบบบนลงล่างเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในกรณีที่มีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้อง เช่น การจัดการพื้นที่ธรรมชาติ อุทยานหรืออ่างเก็บน้ำ

7. การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking / Sustainable Destination System) ทฤษฎีการคิดเชิงระบบมองว่าการท่องเที่ยวเป็น “ระบบซับซ้อน” ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบหลายด้าน (ทรัพยากรธรรมชาติ นักท่องเที่ยว ชุมชน นโยบาย และตลาดโลก) การศึกษาระดับอุดมศึกษามักใช้แนวคิดนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่บูรณาการ เช่น การออกแบบระบบตัวชี้วัด STGs ที่สะท้อนทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

สรุป

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการนำแนวคิดที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ส่งผลกระทบในระยะยาวต่อคนรุ่นหลัง นวัตกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนและบรรลุเป้าหมายนี้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบ่งออกได้ ดังนี้

1. นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม: มุ่งลดผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศ เช่น การใช้วัสดุรีไซเคิลในการก่อสร้างโรงแรม การใช้พลังงานทางเลือก เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ การจัดการน้ำเสีย และการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการเดินทาง

2. นวัตกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ให้รายได้แก่ชุมชนโดยตรง

3. นวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ: เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการจองที่พักหรือกิจกรรมที่เน้นธุรกิจขนาดเล็กในท้องถิ่น (Local Business) การใช้เทคโนโลยี Blockchain เพื่อสร้างความโปร่งใสในระบบการชำระเงิน และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน

ดังนั้น การนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงแค่กระแสชั่วคราว แต่ยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างอนาคตของการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน นักท่องเที่ยวเองก็มีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้บริการและสนับสนุนธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อให้การเดินทางเส้นทางนี้ได้สร้างคุณค่าที่มากกว่าไม่เพียงแต่ความสุขส่วนตัวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กรถึงการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล ตลอดจนการเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อยอดสำหรับผู้สนใจ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

1.1. การนำนวัตกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรหลัก ที่ต้องได้รับการดูแลเป็นอันดับแรก การท่องเที่ยวต้องเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการดูแล รักษา และสร้าง รายได้ที่ยั่งยืนต่อผู้คนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่าง สมดุลและยั่งยืน ตลอดไป ดังนี้

1.2. นวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ เน้นการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและกระจายสู่ชุมชน โดยใช้นวัตกรรมเข้า ช่วย สร้างแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวแบบจองตรง/ชุมชนเป็นเจ้าของ สร้างแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ให้ชุมชน รอบอ่างเก็บน้ำสามารถเสนอขายกิจกรรม บริการ ที่พัก และสินค้าท้องถิ่น (เช่น อาหารพื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์จาก พืช/ปลาในพื้นที่) ได้โดยตรง ตัดพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้รายได้กลับสู่ชุมชนอย่างเต็มที่ใช้ระบบ Carbon Credit/Offset สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ต้องมีการเดินทาง เช่น การคำนวณและชดเชยคาร์บอนจากการ เดินทางของนักท่องเที่ยวผ่านการสนับสนุนโครงการปลูกป่าหรือบำบัดน้ำในพื้นที่อ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากของเหลือใช้ มีการส่งเสริมการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หรือ บรรจุภัณฑ์ ที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ หรือขยะที่เก็บได้จากบริเวณอ่างเก็บน้ำ (เช่น ขวดพลาสติก เศษไม้) เพื่อเพิ่มมูลค่าและ ลดขยะ ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและวัตถุดิบในท้องถิ่นในธุรกิจบริการ (ร้านอาหาร ที่พัก)

1.3. นวัตกรรมด้านสังคมและประสบการณ์ เน้นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ที่น่า จดจำ ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและเกิดความผูกพันกับพื้นที่ วัฒนธรรมประสบการณ์ร่วม โดยการจัดทำ กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ร่วมกับคนในชุมชน เช่น การสอนจับปลาแบบพื้นบ้าน การทำอาหารจากวัตถุดิบในอ่างเก็บน้ำ/ท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงหรือเกษตรกรใช้ Augmented Reality (AR) หรือ Virtual Reality (VR) ในการนำเสนอเรื่องราว ประวัติศาสตร์ หรือตำนานของอ่างเก็บน้ำ และชุมชน โดยเฉพาะในจุดที่เข้าถึงยากหรือไม่ควรเข้าไปรบกวน

1.4. นวัตกรรมป้ายข้อมูลอัจฉริยะ ติดตั้งป้ายที่มี QR Code ให้นักท่องเที่ยวใช้สมาร์ทโฟนสแกน เพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพืช สัตว์ สภาพน้ำ หรือความสำคัญของอ่างเก็บน้ำในรูปแบบมัลติมีเดีย (วิดีโอ/เสียง)

1.5. นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการและรักษาสภาพแวดล้อมของ อ่างเก็บน้ำ "ระบบติดตามสภาพแวดล้อมอัจฉริยะ" ใช้ เซ็นเซอร์ (IoT) ติดตั้งในจุดสำคัญเพื่อวัดคุณภาพน้ำ (อุณหภูมิ, pH, ออกซิเจนละลายน้ำ) และรายงานผลแบบเรียลไทม์ผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและ ชุมชนสามารถตรวจสอบและตระหนักถึงความสำคัญของการรักษา น้ำ ใช้ โดรน ในการสำรวจพื้นที่เพื่อติดตาม การเปลี่ยนแปลงของผืนป่ารอบอ่างเก็บน้ำ การบุกรุก หรือการจัดการขยะ นวัตกรรมจัดการขยะและ พลาสติกอย่างยั่งยืนกำหนดให้เป็นพื้นที่ ปลอดพลาสติกใช้ครั้งเดียว และใช้ถังขยะอัจฉริยะที่มีการคัดแยกและ รายงานปริมาณขยะที่จัดเก็บได้ เพื่อนำไปสู่การจัดการและการ Upcycling ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ "เก็บขยะคืนถิ่น" โดยมีอุปกรณ์และเส้นทางที่ออกแบบมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1. การศึกษาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้านนวัตกรรมการท่องเที่ยวของอ่างเก็บน้ำ

2.2. ความศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมการท่องเที่ยวอย่างเกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

Reference

- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.
- Baggio, R. (2008). Symptoms of Complexity in A Tourism System. *Tourism Analysis*, 13(1), 1–20.
- Brandão, F. (2014). Tourism Innovation: A Literature Review Complemented By Case Study Research. *Revista Portuguesa de Estudos Regionais*, 36, 5–16.
- Brundtland Commission. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. Oxford: Oxford University Press.
- Butler, R. W. (1980). The Concept of A Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. *The Canadian Geographer*, 24(1), 5–12.
- Chesbrough, H. W. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Cooke, P. (1998). Introduction: Origins of The Concept. In H. Braczyk, P. Cooke, & M. Heidenreich (Eds.), *Regional Innovation Systems: The Role of Governance in a Globalized World* (pp. 2–25). London: UCL Press.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone.
- Falter, J. (2024). Tourism Futures and Innovation Pathways: A Global Perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(5), 755–772.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston, MA: Pitman.
- Hjalager, A.-M. (2002). Repairing Innovation Defectiveness in Tourism. *Tourism Management*, 23(5), 465–474.
- Hjalager, A.-M. (2010). A Review of Innovation Research in Tourism. *Tourism Management*, 31(1), 1–12.
- Kananthip, K. (2022). Community Participation in Sustainable Water-Based Tourism Management in Northern Thailand. *Journal of Thai Tourism Studies*, 8(2), 45–59.

- Kesorn, K. (2020). Local Governance and Sustainable Tourism Development in Thailand. *Journal of Social Sciences Research*, 12(3), 115–130.
- Mahit, W. (2019). Participatory Approaches in Reservoir Tourism Management in Northern Thailand. *Thai Journal of Environmental Management*, 15(3), 112–129.
- National Economic and Social Development Council. (2022). *Thailand's Economic and Social Development Report 2022*. Bangkok: Office of the Prime Minister.
- National Tourism Policy Committee. (2022). *National Tourism Development Plan, Phase 3 (2023–2027)*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Pariwat, S. (2022). Local Participation in Tourism Resource Management: A Case Study of Northern Thailand Reservoirs. *Journal of Sustainable Tourism Studies*, 14(2), 78–95.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. (5th ed.). New York, NY: Free Press.
- Royal Irrigation Department. (2022). *Reservoir Tourism Guidebook*. Bangkok: Author.
- Rungrawee, J. (2023). Sustainable Tourism in Water-Based Destinations: A Thai Perspective. *Journal of Asian Tourism Research*, 18(4), 301–320.
- Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sørensen, F. (2004). The Geographies of Social Networks and Innovation in Tourism. *Tourism Geographies*, 6(2), 152–171.
- Sustainable Tourism Promotion Project, Ministry of Tourism and Sports. (2019). *Final Report on Sustainable Tourism Promotion Project*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- The Social Research Institute reported on tourism and community. (2023). *Tourism, Environment, and Community Development in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Tosun, C. (1999). Towards A Typology of Community Participation in the Tourism Development Process. *Tourism Management*, 20(6), 613–633.
- Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to A New Dominant Logic for Marketing. *Journal of Marketing*, 68(1), 1–17.
- Yang, W. (2024). Digital Innovation and Sustainable Tourism in Emerging Economies. *Journal of Tourism Futures*, 10(3), 289–307.